

การประยุกต์ใช้วงจรเดมมิงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว
ชุมชนบ้านเนินหอม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี
Application of Deming Cycle in Tourism Management of Ban
Noenhom Community, Muang District, Prachinburi Province

ทิชากร เกษรบัว ^{1*}	Thichakorn Kasornbua
เปรมสิรี สุขปรีเปรม ²	Premsiree Sukpreeprem

Received : 1 มกราคม 2566

Revised : 15 มิถุนายน 2566

Accepted : 7 กรกฎาคม 2566

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอม โดยประยุกต์ใช้วงจรเดมมิง ผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประชาชนในตำบลเนินหอมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้นำวิสาหกิจชุมชน และ 2) นักท่องเที่ยวอาสาสมัคร จำนวน 30 คน คัดเลือกจากนักท่องเที่ยวที่สนใจ อายุ 20 ปีขึ้นไป เครื่องมือวิจัย คือ แบบการประชุมกลุ่มย่อย และแบบสอบถาม ทดสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าดัชนีรวม 0.98 ด้วยการวิเคราะห์เชิง

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

*Corresponding Author, Assist. Prof. Dr. Faculty of Administration and Service Industry, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

² เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
General Administration Officer, Faculty of Administration and Service Industry, King Mongkut's University of Technology North Bangkok

เนื้อหา และสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ผลวิจัย พบว่า ด้านการวางแผน (Plan) ชุมชนจะดำเนินการตามเส้นทางการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้น และวางแผนฟื้นฟูกิจกรรมเน้นด้านวัฒนธรรม มอบหมายผู้เกี่ยวข้องประสานงานปรับปรุงภูมิทัศน์รองรับนักท่องเที่ยวด้านการปฏิบัติงาน (Do) การวางแผนและการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผน ชุมชนปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ด้านการติดตามผล (Check) การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ปัญหาที่พบจากการรับนักท่องเที่ยว คือ ห้องน้ำ และที่นั่งพักมีไม่เพียงพอ บำบัดทางแหล่งท่องเที่ยวไม่ชัดเจน วิทยากรชุมชนขาดเทคนิคการบรรยาย ผลการสนทนากลุ่มย่อยเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง (Act) คือ การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวใช้ห้องน้ำวัด หรือใช้ห้องน้ำของกลุ่มที่มีความพร้อมจัดทำเก้าอี้โดยใช้วัสดุจากธรรมชาติในท้องถิ่น ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว ใช้โปสเตอร์ บอร์ด ช่วยในการบรรยายให้แก่นักท่องเที่ยว จัดพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยวนั่งชม แยกจากการสาธิตของชุมชนเพื่อป้องกันความปลอดภัย

คำสำคัญ : วงจรเดมมิง การท่องเที่ยวชุมชน การบริหารจัดการ วิชาหกิจชุมชน

Abstract

This research employed both qualitative and quantitative methods to study the tourism management of Ban Noen Hom community using the Deming Cycle. The key respondents were divided into two categories: 1) eight individuals in Tambon Noen Hom involved in tourism management, including community leaders and community enterprise leaders, and 2) 30 tourists selected from interested tourists over the age of 20. The research instruments included a focus group and a questionnaire, which was

undergone quality testing using the Item-Objective Congruence Index (IOC), yielding an index of 0.98. Data analysis utilized content analysis and descriptive statistics, including frequency, percentage, and mean. The results revealed that in the Plan phase, the community followed the developed tourism routes, planned to revive cultural activities and assigned relevant stakeholders to coordinate landscape improvements to accommodate tourists. In the Do phase, planning and operations did not go as expected, requiring the community to adjust according to the situations. In the Check phase, the organization of tourism activities was generally rated at the highest level, except for the suitability of tourism routes, which was rated at a high level. Problems identified from receiving tourists included insufficient toilets and resting areas, unclear signs of tourism attractions, poor presentation techniques by community guides. Results from the focus group revealed suggestions for improvement in the Act phase. These included communicating with tourists to use the temple's toilets or use the toilets of the group that was ready to service, creating resting seats with local natural materials, coordinating with relevant agencies to create signs for tourism attractions, using posters or boards to support presentations, arranging an area for tourists to sit, and separating demonstration areas from community for safety protection.

Keywords : Deming cycle, community tourism, management,
community enterprise

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 (Office of the National Economic and Social Development Council, 2018) โดยเฉพาะด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน จะมุ่งเน้นการสร้างควมหลากหลายด้านการท่องเที่ยว มุ่งพัฒนา ธุรกิจด้านการท่องเที่ยวให้มีมูลค่าสูงขึ้น ด้วยอัตลักษณ์และวัฒนธรรมไทย และใช้ประโยชน์จากข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางเศรษฐกิจและความหลากหลายของการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับทิศทางและแนวโน้มของตลาดยุคใหม่ โดยการสร้างและใช้ประโยชน์จากข้อมูลขนาดใหญ่ เน้นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม เน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านการสร้างและพัฒนาสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ความคิดสร้างสรรค์ และทุนทางวัฒนธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวตามฤดูกาลและตามศักยภาพของพื้นที่ ทั้งการท่องเที่ยววิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในทิศตะวันออกของภาคกลาง เป็นจังหวัดที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ เพราะมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติหลายแห่ง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อุทยานแห่งชาติปางสีดา และอุทยานแห่งชาติทับลาน รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากบริการสุขภาพของโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร เมื่อพิจารณาสถิติการท่องเที่ยวย้อนหลังของจังหวัดปราจีนบุรี ก่อนเกิดสถานการณ์การระบาดของโควิด 19 พบว่า นักท่องเที่ยว ผู้มาเยี่ยมเยือน และนักทัศนจร ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังตารางที่ 1 และเมื่อพิจารณารายได้จากการท่องเที่ยว พบว่า ก่อนเกิดการระบาดของโควิด 19 จังหวัดปราจีนบุรีมีรายได้เพิ่มขึ้นทุกปี ยกเว้นในปี พ.ศ. 2563 ที่เริ่มมีรายได้ที่ลดลง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 สถิตินักท่องเที่ยว/ผู้มาเยี่ยมเยือน (คน)

ประเภท	เชื้อชาติ	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563
นักท่องเที่ยว	ไทย	760,985	903,684	939,368	1,013,588	-
	ต่างชาติ	67,046	75,380	77,167	82,411	-
ผู้เยี่ยมเยือน	ไทย	1,370,8444	1,488,876	1,563,340	1,642,865	922,278
	ต่างชาติ	92,080	101,446	104,469	109,714	19,108
นักท่องเที่ยว	ไทย	546,859	585,192	623,972	629,277	-
	ต่างชาติ	25,034	26,066	27,302	27,303	-

ที่มา : Prachinburi Province (2022)

ตารางที่ 2 รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)

ประเภท	เชื้อชาติ	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	ปี 2563
ผู้เยี่ยมเยือน	ไทย	3,382.92	4,166.85	4,584.33	4,807.27	2,504.56
	ต่างชาติ	368.30	437.88	473.88	492.01	492.01

ที่มา : Prachinburi Province (2022)

บ้านเนินหอม เป็นหมู่บ้านหนึ่งตั้งอยู่ในตำบลเนินหอม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พื้นที่ติดกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ฝั่งปราจีนบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน (Noenhom Subdistrict Administrative Organization, n.d.) ได้แก่ เชื้อนโครงการคลองไม้ปล้อง น้ำตกเหวนรก น้ำตกธารรัตนาน้ำตกเขาอีโต้ และวัดต่าง ๆ เช่น วัดเขาพระธรรมขันธุ์ วัดห้วยเกษียรน้อย วัดบ่อแร่ ฯลฯ ชาวบ้านในหมู่บ้านประกอบอาชีพทำนา ทำสวนเป็นอาชีพหลัก และมีการรวมตัวของชาวบ้านในหมู่บ้านก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนหลัก ๆ 8 กลุ่ม (Thaitambon.com, n.d.) ได้แก่ กลุ่มทำดอกไม้จันทน์ กลุ่มบ้านขนมจีนบ่อแร่ กลุ่มเพาะเห็ดฟาง กลุ่มผลิตข้าวกล้องเพื่อสุขภาพ กลุ่มทำเครื่องเงิน กลุ่มอาชีพสานเข่ง/ตีมีด กลุ่มผลิตอังกะลุง และกลุ่มสมุนไพรเนินหอม

ซึ่งวิสาหกิจชุมชนในแต่ละแห่งมีความเป็นเอกลักษณ์ของตน จากการที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมชาวบ้านเนินหอมจึงได้มีแนวคิดพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยได้พัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวแบ่งเป็นการท่องเที่ยวตามเส้นทางธรรมชาติ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองไม้ปล้อง วัดเขาพระธรรมขันธุ์ อ่างเก็บน้ำวังบอน ปูนาฟาร์ม และท่องเที่ยวเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นในวิสาหกิจชุมชน 4 วิสาหกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มสมุนไพรเนินหอม กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า กลุ่มขนมจีนบ่อแร่ และกลุ่มตีมีด เนื่องจากเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวนี้เป็นการท่องเที่ยวที่มีการพัฒนาขึ้นใหม่ ดังนั้นการทดลองรับนักท่องเที่ยวอาสาสมัครเป็นสิ่งที่จำเป็น ซึ่งนักท่องเที่ยวอาสาสมัครจะทำให้เห็นถึงความพร้อมหรือปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการเปิดรับนักท่องเที่ยวจริง และเพื่อให้เห็นถึงความพร้อมและปัญหาที่แท้จริง การดำเนินงานบริหารจัดการการท่องเที่ยวควรจะเป็นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรเอง ดังนั้นกระบวนการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเนินหอมควรที่จะเริ่มจากกระบวนการวางแผนจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนจนไปถึงการวิเคราะห์ปัญหาและนำมาปัญหานั้นมาปรับปรุง

วงจรเดมมิง หรือวงล้อ PDCA เป็นวิธีการหรือขั้นตอนหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการบริหารงานให้สำเร็จอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพและมีความเชื่อถือไว้วางใจได้ ซึ่งวงจรเดมมิงจะเริ่มตั้งแต่การวางแผนงาน (Plan) การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ (Do) การติดตามผลการดำเนินงานจากผลของการปฏิบัติงาน (Check) และนำผลการปฏิบัติงานที่ดำเนินงานมาปรับปรุงและแก้ไขเพื่อการดำเนินงานต่อไป (Act) (Ontam, 2019) การประยุกต์ใช้วงจรเดมมิงเพื่อใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในครั้งนี้จะทำให้เห็นถึงความพร้อม และความสามารถของชุมชนตั้งแต่กระบวนการวางแผน การติดตามผลการดำเนินงาน รวมทั้งการนำผลการดำเนินงานจริงมาวางแผนเพื่อปรับปรุงและวางแผนในการรับนักท่องเที่ยวในครั้งต่อไป เนื่องจากกระบวนการของวงจรเดมมิง จะช่วยป้องกันปัญหาที่ยังไม่เกิดขึ้นให้กับชุมชน เริ่มต้นที่การวางแผนที่ดีจะช่วยป้องกันปัญหาที่ไม่ควรเกิดขึ้น ลดความสับสนในการทำงาน ลดการใช้ทรัพยากร ลดความสูญเสียในรูปแบบ

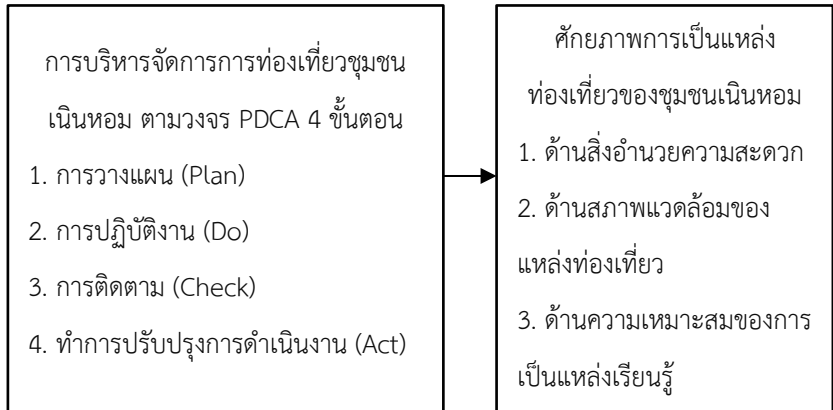
ต่าง ๆ ช่วยให้การดำเนินงานมีการตรวจสอบเป็นระยะ สามารถทำงานได้รัดกุมมากขึ้น สามารถที่จะตรวจสอบแก้ไขปรับปรุง ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดขึ้นซ้ำ และถ้าเจอปัญหาสามารถตรวจสอบและสามารถวางแผนในการแก้ไขปัญหาได้ เพื่อที่จะได้มีการปรับปรุงวิธีการทำงานให้ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ (Thailand Productivity Institute, 2015) สำหรับด้านการท่องเที่ยว พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้นำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เช่น Tongsir & Aman (2021) ที่ได้นำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการวางแผนการท่องเที่ยวชุมชนอ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งพบว่าจากการดำเนินงานตามกระบวนการของวงจรเดมมิ่ง กลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนได้นำผลการจัดการท่องเที่ยวมาทำการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และพัฒนาให้ดีขึ้น และ Pongthong & Chaamporn (2019) ได้นำวงจรเดมมิ่งมาใช้ในการจัดการชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วงในเขตเทศบาลตำบลไทรบุรีในยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ชุมชนได้ดำเนินการตามวงจรเดมมิ่ง ทำผลที่ได้จากการดำเนินงานมาปรับปรุงกิจกรรมและปรับเปลี่ยนตามบริบทของชุมชนได้อย่างเหมาะสมพร้อมที่จะรับนักท่องเที่ยว

จากความสำคัญของวงจรเดมมิ่งในการบริหารจัดการข้างต้น ผู้วิจัยและชุมชนเนินหอมจึงได้นำวงจรเดมมิ่งมาทำการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากชุมชนเนินหอมได้มีการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน แต่ยังไม่เคยได้รับนักท่องเที่ยวจริง การนำวงจรเดมมิ่งมาประยุกต์ใช้จะทำให้ชุมชนเนินหอมได้มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตั้งแต่เริ่มวางแผน ปฏิบัติ ประเมินผล และทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคตอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอม โดยประยุกต์ใช้วงจรเดมมิ่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอม โดยประยุกต์ใช้วงจรเดมมิง โดยผู้วิจัยได้นำทฤษฎีวงจรเดมมิงมาใช้ในการวิจัยด้วยการให้ชาวบ้านชุมชนเนินหอมดำเนินการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การลงมือปฏิบัติ การประเมินผล และการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำการวิเคราะห์ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และด้านความเหมาะสมของการเป็นแหล่งเรียนรู้

ทบทวนวรรณกรรม

ระบบวงจรคุณภาพเดมมิง (Deming cycle)

ระบบวงจรคุณภาพเดมมิง หรือวงจรควบคุมคุณภาพ PDCA (Deming cycle) ได้พัฒนาขึ้นจากอัลเทอร์ ชิวฮาร์ต (Walter A. Shewhart) ในปี ค.ศ. 1939 โดย

ชีวฮาร์ทได้เริ่มใช้วิธีการทางสถิติในการควบคุมคุณภาพที่เรียกว่า การควบคุมคุณภาพเชิงสถิติ (Statistical Quality Control) โดยใช้แผนภูมิควบคุมและการสุ่มตัวอย่างเพื่อการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นแนวคิดในการจัดการคุณภาพ ต่อมาเอ็ดวาร์ด เดมมิง (Edwards Deming) ได้พัฒนางวงจรกิจกรรม PDCA ขึ้นมาจากแนวคิดของชีวฮาร์ท เดมมิงได้พัฒนาและได้นำมาปรับใช้กับการควบคุมคุณภาพของวงการอุตสาหกรรมในประเทศญี่ปุ่น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง (Sampling methods) และเทคนิคการควบคุมคุณภาพเชิงสถิติเพื่อเพิ่มผลผลิตให้กับอุตสาหกรรม ญี่ปุ่นจึงได้ยอมรับแนวคิดของเดมมิงในการมีส่วนช่วยในการพัฒนาอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นอย่างกว้างขวาง ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงทำให้วงจร PDCA ถูกเรียกว่า Deming Wheel ก่อน ซึ่งเป็นวงจรที่เป็นที่รู้จักในเรื่องของการยกระดับผลผลิตภาพในการผลิตของญี่ปุ่นนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 เป็นต้นมา หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1951 จึงมีการพัฒนางวงจรกิจกรรมอีกครั้งและได้ถูกเรียกว่า PDCA Cycle หรือ Deming Cycle (Leamvijarn, 2018)

โครงสร้างของวงจรเดมมิง (PDCA)

เดมมิง (Demingin in Mycoted, 2004) กล่าวว่าโครงสร้างของวงจรเดมมิงคือการจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการ ที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

Plan คือ กำหนดสาเหตุของปัญหา จากนั้นวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือทดสอบ เพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้น

Do คือ การปฏิบัติตามแผนหรือทดลองปฏิบัติเป็นการนาร่องในส่วนย่อย

Check คือ ตรวจสอบเพื่อทราบว่าบรรลุผลตามแผนหรือหากมีสิ่งใดที่ทำให้ผิดพลาดหรือได้เรียนรู้อะไรมาแล้วบ้าง

Act คือยอมรับการเปลี่ยนแปลง หากบรรลุผลเป็นที่น่าพอใจหรือหากผลการปฏิบัติไม่เป็นไป ตามแผน ให้ทำซ้ำวงจรโดยใช้การเรียนรู้จากการกระทำในวงจรที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

แม้ว่าวงจรคุณภาพจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องแต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัญหาและขั้นตอนการทำงานหรือจะเริ่มจากการตรวจสอบสภาพความต้องการเปรียบเทียบ กับสภาพที่เป็นจริงจะทำให้ได้ข้อสรุปว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปตามเป้าหมายที่วางไว้

กระบวนการของวงจรเดมมิ่ง (Bordeerat, 2000)

1. การวางแผน (Plan)

การวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นของวงจรเดมมิ่ง การวางแผนเพื่อให้เกิดการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการวางแผนจำเป็นจะต้องเขียนแผนให้สมบูรณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) เลือกเรื่องที่ต้องการทำกิจกรรม หรือต้องการปรับปรุง ระบุปัญหาเกิดขึ้น
- 2) ต้องเข้าใจสถานะในปัจจุบัน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องและพยายามค้นหาสาเหตุของปัญหา
- 3) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการและตัวชี้วัดความสำเร็จ
- 4) เขียนแผน โดยในการสร้างแผนจำเป็นจะต้องเครื่องมือเข้ามาช่วยได้แก่ Flowchart และ Brainstorm ซึ่ง Flowchart หรือ ผังการดำเนินงาน จะเป็นเครื่องมือที่ทำให้ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ทำให้เห็นรายละเอียดที่ชัดเจนขึ้น การสร้าง Flowchart อาจจะสร้างเป็นทีมหรือโดยลำพังก็ได้ไม่จำกัด สำหรับ Brainstorm หรือการระดมสมอง คือ การรวบรวมข้อมูลจากความรู้ของกลุ่มที่จะต้องปฏิบัติงานร่วมกัน โดยผ่านการนำเสนอความคิดของกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อนำผลได้มาพิจารณาสร้างเป็นแผน

2. การปฏิบัติตามแผน (Do)

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ หรือเรียกขั้นตอนนี้ว่าเป็นขั้นตอนของการลงมือปฏิบัติ ขั้นตอนนี้หากไม่ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ วงจรเดมมิ่งไม่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานได้ แต่ถ้าหากขั้นตอนการปฏิบัติจริงแล้วเกิดเหตุการณ์ที่ผิดปกติหรือไม่สามารถควบคุมได้ การปรับเปลี่ยนแผนเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถทำได้ เรียกว่าใช้วงจร PDCAA ย่อย ๆ ใน Do

3. การตรวจสอบ (Check)

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ทำการตรวจสอบ คือการเทียบผลลัพธ์กับแผนที่ได้ปฏิบัติ หรือทำการประเมินทางออกของปัญหาและอุปสรรคที่สามารถลองหาทางแก้ไข วิธีนี้จะเหมาะสมเพียงใด จะต้องทำการตรวจสอบดังนี้ 1) เปรียบเทียบผลการปฏิบัติจริง กับแผนที่วางไว้ 2) ตรวจสอบว่ามีข้อมูลอะไรใหม่เกิดขึ้นบ้าง 3) รวบรวมและบันทึกข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะใช้เครื่องมือในการตรวจสอบหลากหลายรูปแบบ เช่น แบบฟอร์ม ใบตรวจสอบและแบบสอบถาม เป็นต้น

4. การดำเนินงานให้เหมาะสม (Act)

หลังจากได้ดำเนินงานตามวงจรทั้ง 3 ขั้นตอน ขั้นตอนนี้จะเป็นการนำผลที่ได้มาทำการตรวจสอบดำเนินการต่อให้เหมาะสม แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ 1) กรณีผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ให้นำวิธีการหรือกระบวนการนั้นมาพยายามปรับใช้หรือจัดทำเป็นมาตรฐาน นอกจากจัดทำเป็นมาตรฐาน ยังต้องคิดหาวิธีการที่จะทำให้แผนนั้นบรรลุยิ่งขึ้นไปอีก 2) กรณีผลที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ เมื่อผลกับแผนไม่เป็นไปตามความต้องการไม่มากหรือน้อย ให้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และพิจารณาว่าควรดำเนินการอย่างไรต่อไป ได้แก่ การมองหาทางเลือกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้ ใช้ความพยายามขึ้นกว่าเดิม เปลี่ยนเป้าหมายใหม่ เป็นต้น วงจรเดิมจึงจะได้ผลสมบูรณ์เมื่อทำผลที่ได้จากการดำเนินงานไปสู่กระบวนการวางแผน (Plan) อีกครั้งหนึ่ง

แนวคิดการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการประเมินความพร้อม การปรับปรุงพื้นที่ เพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวและดึงดูดการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการตลาดท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่ง Department of tourism (2014) ได้กำหนดมาตรฐานแหล่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว คือ การที่แหล่งท่องเที่ยวมีจุดดึงดูดความสนใจหรือมีคุณค่าทางวัฒนธรรม ที่สามารถสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

2) ด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว คือ การที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมแหล่งวัฒนธรรมให้มีความสำคัญ มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน และศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก 3) ด้านการบริหารจัดการ คือ ความสามารถในการดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ Swangkong (2015) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านคุณค่าและความดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 4) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และ 6) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นในการประเมินศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอมจึงทำการประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 2) ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว และ 3) ด้านความเหมาะสมของการเป็นแหล่งเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวงจรคุณภาพเดมมิ่งของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชนหลายวิสาหกิจชุมชนได้มีการประยุกต์ใช้การบริหารวงจรคุณภาพเดมมิ่ง หรือ PDCA ในการบริหารจัดการในหลากหลายด้าน ทั้งทางด้านการตลาด ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ฯลฯ ดังเช่น

Namjan et al. (2016) นำกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA มาทำการวิเคราะห์การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ากระบวนการบริหารเชิงคุณภาพในระดับปานกลาง มีผลต่อการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับพอใจ กระบวนการบริหารเชิงคุณภาพตามวงจรเดมมิ่ง (PDCA) ที่ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ การปรับปรุงและพัฒนา หากวิสาหกิจชุมชนปฏิบัติตามวงจรเดมมิ่งมากขึ้นจะส่งผลให้ผลสำเร็จของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมีระดับสูงขึ้น โดยเฉพาะในด้านการปรับปรุงและพัฒนา หากมีการปรับปรุงและพัฒนาตามปัญหาหรือแนวทางที่พบจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผลสำเร็จของการบริหารงานส่งเสริมวิสาหกิจ

ชุมชนเพิ่มมากขึ้น ในด้านการวางแผน การปฏิบัติ และการตรวจสอบ ทำให้ครบวงจรอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้ผลสำเร็จของการบริหารงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพิ่มมากขึ้น เช่นกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า กระบวนการบริหารเชิงคุณภาพ (PDCA) มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

Thanapitak et al. (2021) ใช้กระบวนการบริหารจัดการตามแนวคิด PDCA เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมฝ่ายมีชีวิตจากภูมิปัญญาชุมชนตำบลเขาปู่ อำเภอศรีบรรพต จังหวัดพัทลุง โดยให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมในการท่องเที่ยว โดยใช้กระบวนการวงจรคุณภาพ (PDCA) เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ 1) กำหนดแผนงาน (Plan) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเรียนรู้ร่วมกัน 2) การร่วมกันขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยว (Do) 3) การประเมินผลการจัดการ (Check) ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นร่วมกับชุมชน และ 4) การปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่อง (Action) จากการดำเนินงานจริงเพื่อจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

Pongthong & Chaiamporn (2019) มีการบูรณาการวงจรเดมมิ่ง (PDCA) ในการวิเคราะห์ตัวแบบการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนบ้านหมากขามและบ้านหมากม่วง ในเขตเทศบาลตำบลไตรรัฐในยุศประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนี้ 1) การวางแผน (Plan) โดยทำการประเมินความสำคัญของกิจกรรมทางวัฒนธรรมการรวมกลุ่มผู้นำกิจกรรม การวางแผนการดำเนินการ การจัดสรรทรัพยากร การพิจารณาและการสนับสนุน การเสนอโครงการและอื่น ๆ 2) การปฏิบัติตามแผน (Do) ทำการจำแนกแนวทางการจัดการวัฒนธรรมในชุมชน 3) การตรวจสอบ (Check) ทำการประเมินสรุปผลการจัดกิจกรรม สามารถแยกประเมินตามแผนย่อยที่ละขั้นตอน และ 4) ทำการปรับปรุงการดำเนินงาน (Act) มีการบันทึกและเก็บประวัติการจัดกิจกรรม จัดทำคู่มือและฐานข้อมูลที่จำเป็น เสนอแนะและวางแผนเพื่อการจัดในครั้งต่อไป

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้การบริหารวงจรคุณภาพเดมมิ่ง หรือ PDCA ในการบริหารจัดการคุณภาพของวิสาหกิจชุมชน ผู้วิจัยจึงได้นำ

แนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่ กระบวนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติกิจกรรม (Do) การตรวจสอบ (Check) และการทำการปรับปรุงการดำเนินงาน (Act)

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

1. ประชาชนในตำบลเนินหอม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้น จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 4 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 2 หมู่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล 1 คน และสื่อท้องถิ่น 1 คน ผู้นำวิสาหกิจชุมชน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสมุนไพรบ้านเนินหอม กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า กลุ่มติमित และกลุ่มอังกะลุง โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม
2. นักท่องเที่ยวอาสาสมัคร หรือนักท่องเที่ยวสมัครใจ อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการประชาสัมพันธ์รับนักท่องเที่ยว ทำการทดลองการท่องเที่ยวในทุกเส้นทางและทุกกิจกรรมพร้อมกัน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ทำการวิจัยโดยการประยุกต์ใช้วงจรเดมมิง หรือวงจร PDCA ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การปฏิบัติงาน (Do) การติดตาม (Check) และการแก้ไขเพื่อการดำเนินงานต่อไป (Act) ด้วยการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน

ขอบเขตด้านพื้นที่

ทำการวิจัยในพื้นที่บ้านเนินหอม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการวิจัยในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2565 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้วงจรเดมมิ่งในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเนินหอม มีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

1. ประชาชนในตำบลเนินหอม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้น จำนวน 8 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 4 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน 2 หมู่บ้าน สมาชิกสภาเทศบาล 1 คน และสื่อท้องถิ่น 1 คน ผู้นำวิสาหกิจชุมชน 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสมุนไพรบ้านเนินหอม กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า กลุ่มตีมีด และกลุ่มอังกะลุง โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม

2. นักท่องเที่ยวอาสาสมัคร หรือนักท่องเที่ยววันว่าง อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการประชาสัมพันธ์รับนักท่องเที่ยว ทำการทดลองการท่องเที่ยวในทุกเส้นทางและทุกกิจกรรมพร้อมกันทั้งหมด ซึ่งเป็นการทดลองตามแผนการรับนักท่องเที่ยวจำนวนสูงสุดที่ทางชุมชนเนินหอมจะรับได้

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้การประยุกต์แนวคิดวงจรเดมมิ่ง โดยผู้วิจัยจะทำการทดลองการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน จากนักท่องเที่ยวอาสาสมัครจำนวน 30 ราย ผ่านโปรแกรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้น โดยผ่านกระบวนการวิจัย ดังนี้

1. การวางแผน (Plan)

การวางแผนการท่องเที่ยวเพื่อจะรับนักท่องเที่ยวอาสาสมัครจำนวน 30 ราย ผ่านการทดลองการท่องเที่ยวภายใต้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยจะทำการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยววางแผนการบริหารการท่องเที่ยว ผ่านการสนทนากลุ่มย่อย (Small group) โดยผู้วิจัยจะมีการตั้งคำถาม

ลักษณะปลายเปิด เพื่อเปิดประเด็นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้สนทนา ทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) โดยผู้วิจัยสวมบทบาทเป็นสมาชิกในชุมชนบ้านเนินหอม

2. การปฏิบัติงาน (Do)

ผู้วิจัยทำการประชาสัมพันธ์ รับสมัครนักท่องเที่ยวอาสาสมัครจำนวน 30 คน เพื่อมาเป็นนักท่องเที่ยวนาร่อง ตามเส้นทางและกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์รับนักท่องเที่ยวนาร่อง

3. การติดตาม (Check)

ผู้วิจัยจะทำการประเมินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยทำการวิจัยเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยวนาร่อง จำนวน 30 ราย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมดังกล่าว

4. ทำการปรับปรุงการดำเนินงาน (Act)

หลังจากผู้วิจัยได้ทราบปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ผ่านผลการประเมินจากนักท่องเที่ยวনার่อง และจากการสังเกต ทำการวิเคราะห์ผ่านการสนทนากลุ่มย่อย (Small group) โดยผู้วิจัยจะมีการตั้งคำถามลักษณะปลายเปิด เพื่อเปิดประเด็นให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้สนทนา ทำการนำเสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงเพื่อขยายผลเชิงพาณิชย์ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้น เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้จึงแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท ดังนี้

1. แบบการประชุมกลุ่มย่อย

เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือได้มีการวางแผนแนวทางของข้อคำถาม สำหรับการจัดประชุมกลุ่มย่อย แบ่งแบบการประชุมกลุ่มย่อยเป็น 2 ชุด ชุดที่ 1 แบบประชุมกลุ่มย่อยสำหรับขั้นตอนการวางแผน แบ่งแนวคำถามออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าประชุม และส่วนที่ 2 แผนการดำเนินงานและการวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ชุดที่ 2 แบบประชุมกลุ่มย่อยสำหรับขั้นตอนการปรับปรุงการดำเนินงาน แบ่งแนวคำถามออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าประชุม และส่วนที่ 2 แนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวনার่อง

2. แบบสอบถาม

เป็นเครื่องมือใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับสอบถามนักท่องเที่ยวอาสาสมัครจำนวน 30 ราย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอม ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert Scale (Likert, 1961) แบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ 5 มีความคิดเห็นมากที่สุด ไปจนถึง 1 มี

ความคิดเห็นน้อยที่สุด และส่วนที่ 3 ปัญหาที่พบ และข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเนินหอม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended question)

การทดสอบเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยทำการทดสอบโดยการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยทั้ง 2 เครื่องมือ ด้วยวิธีการทดสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาค่าความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์การวิจัยตามเทคนิค Index of Item Objective Congruence (IOC) ของ Rovinelli & Hambleton (1977) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าดัชนีภาพรวม 0.98

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย

การวิเคราะห์ข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อยโดยผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการในชุมชน ผู้วิจัยร่วมกับชาวบ้านเนินหอมแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน หลังจากได้ผลการวิจัย ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการต่อไป

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ

ส่วนที่ 2 ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านเนินหอม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การวัดดังนี้ (Vanichbuncha, 2007)

ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว	เกณฑ์ในการวัด
มากที่สุด	4.21 – 5.00
มาก	3.41 – 4.20
ปานกลาง	2.61 – 3.40
น้อย	1.81 – 2.60
น้อยที่สุด	1.00 – 1.80

ส่วนที่ 3 ปัญหาที่พบ และข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเนินหอม ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะ

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล จะทำการสรุปผลการดำเนินงานและนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางให้ชุมชนบ้านเนินหอมใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวต่อไป

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้วงจรเดมมิงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเนินหอม แบ่งเป็นกิจกรรม 4 กิจกรรม ตามขั้นตอนและกระบวนการของวงจรเดมมิง มีผลการวิจัยดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การวางแผน (Plan)

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อย (Small group)

การประชุมกลุ่มย่อยมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 8 ท่าน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี ซึ่งเป็นผู้นำชุมชน สมาชิกสภาเทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน สื่อท้องถิ่น และวิสาหกิจชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมมีอายุระหว่าง 35-70 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000 – 40,000 บาท



ภาพที่ 3 การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อวางแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

2. แผนการดำเนินงานและการวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ประเด็นที่ 1 แผนการดำเนินงานเกี่ยวกับการรับนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร มีดังนี้

1) กำหนดช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมในการรับนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร ในวันที่ 3 ธันวาคม 2565

2) การประชาสัมพันธ์การรับสมัครนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร ทำการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายของคณะผู้วิจัยและเครือข่ายของเทศบาลตำบลนาบรี

3) รับนักท่องเที่ยวอาสาสมัครจำนวน 30 คน ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป จะทำการปิดรับสมัครเมื่อได้จำนวนนักท่องเที่ยวอาสาสมัครครบ

4) เส้นทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร จากแผนการท่องเที่ยวเดิม คือ ท่องเที่ยวตามเส้นทางธรรมชาติและสถานที่สำคัญ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองไม้ปล้อง วัดเขาพระธรรมขันธุ์ อ่างเก็บน้ำวังบอน ปูนาฟาร์ม และเยี่ยมชม ทำกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชน 4 แห่ง ได้แก่ กลุ่มขนมจีนบ่อแร่ กลุ่มสมุนไพรเนินหอม กลุ่มติ่มมิจ และกลุ่มเพาะเห็ด จากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อวางแผนการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่า เส้นทางในการท่องเที่ยวยังคงเป็นเส้นทางท่องเที่ยว แต่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนการเยี่ยมชมและกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชน เนื่องจาก มีวิสาหกิจชุมชนไม่สามารถเข้าร่วมโครงการจำนวน 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มติ่มมิจ เนื่องจากประธานวิสาหกิจชุมชนได้เสียชีวิตลง และ

2) กลุ่มชนเงินบ่อแร่ ที่ทางกลุ่มขอถอนตัวจากการเข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากปัญหาส่วนตัว ดังนั้น ทางชุมชนบ้านเนินหอมจึงได้มีการวางแผนกิจกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้

1.1) พื้นฟูอาชีพช่างทอง ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชาวชุมชนบ้านเนินหอม ขึ้นมา เพื่อนำเสนอเรื่องราวความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นขึ้นมาแทน โดยทางผู้นำของชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จะประสานของบประมาณและความร่วมมือ ในการพัฒนาภูมิปัญญาอาชีพขึ้น สำหรับกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว คือ ศึกษาและสาธิตวิธีการทำทอง และทดลองทำ

1.2) พื้นฟูและหาผู้สืบสานการผลิตอ่างกะลุง จากการประชุมกลุ่มย่อย ผู้นำและชาวบ้านในชุมชนบ้านเนินหอม ต้องการที่จะรักษาอาชีพการผลิตอ่างกะลุง ซึ่งเป็นอาชีพที่มีความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวบ้านเนินหอม โดยทางผู้นำชุมชนและชาวบ้านจะหาชาวบ้านที่สามารถสืบทอดการผลิตอ่างกะลุง และจะประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในการฟื้นฟูอาชีพอ่างกะลุง และเร่งพัฒนาให้เป็นที่ท่องเที่ยวเพื่อรับนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร สำหรับกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว คือ ศึกษาและสาธิตการทำอ่างกะลุง ทดลองทำ และลองเล่นอ่างกะลุง

1.3) หาผู้สืบทอดวิชาหัตถกรรมชุมชนตีมีด จากการประชุมกลุ่มย่อย ผู้นำและชาวบ้านในชุมชนบ้านเนินหอม ได้เล็งเห็นว่าอาชีพตีมีด เป็นอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม ผู้นำชุมชนและชาวบ้านจึงได้มีแนวคิดที่จะหาผู้ที่สืบทอดอาชีพตีมีด และจะเร่งให้ทันในการเปิดรับนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร สำหรับกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้และศึกษา การผลิตมีด และการสานแข่ง รวมถึงได้ทดลองทำ

ประเด็นที่ 2 การกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ เกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอม

จากการประชุมกลุ่มย่อย ได้มีการกำหนดให้ประธานวิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่งเตรียมความพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยวภายในวิสาหกิจชุมชนของตนเอง สำหรับการจัดการด้านเส้นทางการท่องเที่ยวโดยภาพรวมได้มอบหมายให้ผู้นำชุมชน ประสานขอ

ความอนุเคราะห์ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอจัดทำป้ายประจำจุดการท่องเที่ยวในแต่ละจุด รวมทั้งทำการประสานขอความอนุเคราะห์งบประมาณในการฟื้นฟูอาชีพที่เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชุมชน และทำการประสานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับสภาพภูมิทัศน์ภายในชุมชนให้สะอาด เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และรับนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร

กิจกรรมที่ 2 การปฏิบัติงาน (Do)

การดำเนินงานเริ่มต้นตั้งแต่การประชาสัมพันธ์รับสมัครนักท่องเที่ยวอาสาสมัครจำนวน 30 คน ผ่านเครือข่ายของคณะผู้วิจัยและเครือข่ายของเทศบาลตำบลนาปรือ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวนำร่องดำเนินงานในวันที่ 3 ธันวาคม 2565 โดยดำเนินงานตามเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้วางแผนไว้ ระหว่างการจัดกิจกรรมได้มีการปรับเปลี่ยนแผนดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนบ้านเนินหอม โดยเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวในการรับนักท่องเที่ยวจริง เป็นดังนี้

จุดเริ่มต้น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี เดินทางท่องเที่ยวไปยังอ่างเก็บน้ำคลองไม้ปล้อง แวะชมทิวทัศน์บนสันเขื่อน



ภาพที่ 4 การท่องเที่ยวจุดที่ 1

จุดที่ 2 อ่างเก็บน้ำคลองไม้ปล้อง เดินทางท่องเที่ยวไปยังเขาวัดพระธรรมขันธ
เนื่องจากระยะทางและระยะเวลามีการปรับเปลี่ยนจึงปั่นไปยังปากทางขึ้นอุทยาน
แห่งชาติเขาใหญ่ แวะชมธรรมชาติและถ่ายภาพ



ภาพที่ 5 การท่องเที่ยวจุดที่ 2

จุดที่ 3 ทางขึ้นอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เดินทางท่องเที่ยวไปยังอ่างเก็บน้ำ
วังบอน แวะชมธรรมชาติ ณ อ่างเก็บน้ำวังบอน



ภาพที่ 6 การท่องเที่ยวจุดที่ 3

จุดที่ 4 อ่างเก็บน้ำวังบอนไป เดินทางท่องเที่ยวไปยังปูนาฟาร์ม รับประทานอาหารว่าง และน้ำ รวมทั้งแวะชมการบรรยายเรื่องการทำสื่อกีวี และชมธรรมชาติ



ภาพที่ 7 การท่องเที่ยวจุดที่ 4

จุดที่ 5 ปูนาฟาร์ม เดินทางท่องเที่ยวไปยังกลุ่มสมุนไพรบ้านเนินหอม รับฟังการบรรยายการทำลูกประคบ ชมสวนสมุนไพร ทดลองทำลูกประคบด้วยตนเอง



ภาพที่ 8 การท่องเที่ยวจุดที่ 5

จุดที่ 6 กลุ่มสมุนไพรบ้านเนินหอม เดินทางท่องเที่ยวไปยังกลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า ฟังการบรรยายเกี่ยวกับการเพาะเห็ด ชมการสาธิตการทำก้อนเชื้อเห็ด รับประทานอาหาร และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเห็ด



ภาพที่ 9 การท่องเที่ยวจุดที่ 6

จุดที่ 7 กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า เดินทางท่องเที่ยวไปยังกลุ่มติ่มมิด ฟังการบรรยาย เกี่ยวกับการติ่มมิดโบราณ ชมการสาธิตการติ่มมิด



ภาพที่ 10 การท่องเที่ยวจุดที่ 7

กิจกรรมที่ 3 การติดตาม (Check)

ผู้วิจัยได้ทำการประเมินการจัดกิจกรรม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือได้ ผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

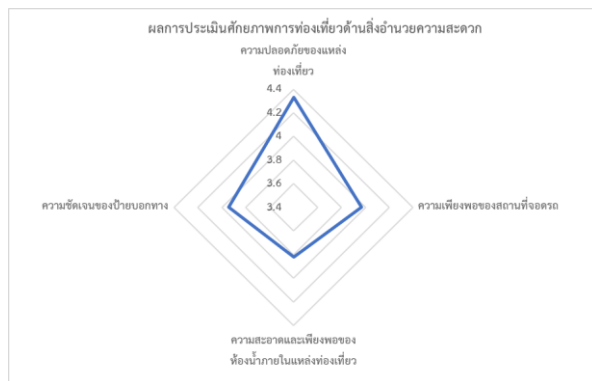
ผู้เข้าร่วมเป็นนักท่องเที่ยวอาสาสมัครส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.61 ส่วนใหญ่อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 51.52 ส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 21.21 ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 51.25

2. ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอม



ภาพที่ 11 ผลการประเมินศักยภาพในการรับนักท่องเที่ยวโดยภาพรวม

ผลวิจัย พบว่า โดยภาพรวมของการประเมินศักยภาพในการรับนักท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านความเหมาะสมของเส้นทางท่องเที่ยว (ค่า $\bar{X} = 4.02$) นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า ด้านความเหมาะสมของการเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเพาะเห็ด (ค่า $\bar{X} = 4.61$) มีศักยภาพเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (ค่า $\bar{X} = 4.50$)



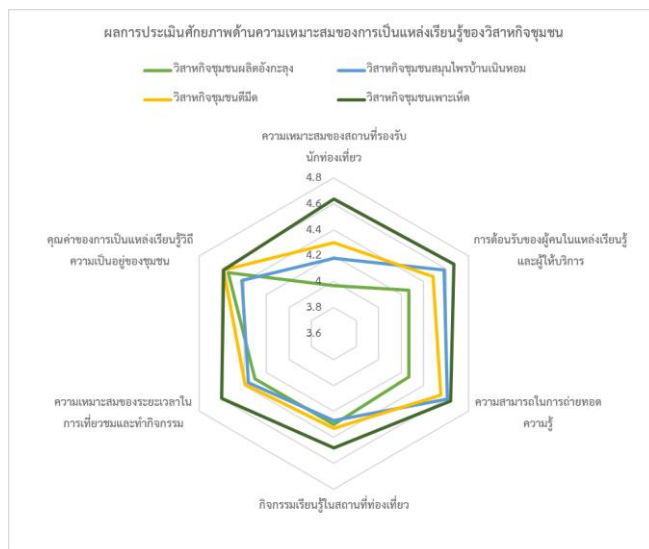
ภาพที่ 12 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ผลการวิจัย พบว่าชุมชนบ้านเนินหอมมีศักยภาพการท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในด้านความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่า $\bar{X} = 4.33$) สำหรับความเพียงพอของสถานที่จอดรถ (ค่า $\bar{X} = 3.97$) ด้านความชัดเจนของป้ายบอกทาง (ค่า $\bar{X} = 3.94$) และความสะอาดและเพียงพอของห้องน้ำภายในแหล่งท่องเที่ยว (ค่า $\bar{X} = 3.82$) อยู่ในระดับมาก



ภาพที่ 13 ผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวด้านความเหมาะสมของเส้นทางท่องเที่ยว

ผลการวิจัย พบว่า ชุมชนบ้านเนินหอมมีศักยภาพการท่องเที่ยวด้านความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความสวยงามของภูมิทัศน์ (ค่า $\bar{X} = 4.61$) มีศักยภาพเป็นลำดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมวิถีของชุมชน (ค่า $\bar{X} = 4.51$) และด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (ค่า $\bar{X} = 4.39$) เป็นลำดับสุดท้าย



ภาพที่ 14 ผลการประเมินศักยภาพด้านความเหมาะสมของการเป็นแหล่งเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชน 4 แห่ง

ผลการวิจัย การประเมินศักยภาพด้านความเหมาะสมของการเป็นแหล่งการเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ด้านความเหมาะสมของสถานที่รองรับนักท่องเที่ยว วิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ด (ค่าเฉลี่ย 4.64) และวิสาหกิจชุมชนที่มีดมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่า $\bar{X} = 4.30$) วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรบ้านเนินหอม (ค่า $\bar{X} = 4.18$)

และวิสาหกิจชุมชนอังกะลุง (ค่า $\bar{X} = 3.97$) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการต้อนรับของผู้คนในแหล่งเรียนรู้และผู้ให้บริการ ด้านความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ด้านความเหมาะสมของระยะเวลาในการเที่ยวชมและทำกิจกรรม และด้านคุณค่าของการเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีความเป็นอยู่ของชุมชน มีความเหมาะสมในการเป็นสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ทั้ง 4 วิสาหกิจชุมชน โดยวิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ดมีความสามารถในการเป็นแหล่งรองรับนักท่องเที่ยวเป็นอันดับต้น

3. ปัญหาที่พบ และข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเนินหอม

1) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ห้องน้ำ และที่นั่งพักสำหรับนักท่องเที่ยว เมื่อเข้าเยี่ยมชมในวิสาหกิจชุมชนยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะที่นั่งพักในแต่ละวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพร้อมกัน และแต่ละกิจกรรมการท่องเที่ยวจะมีการรับฟังการบรรยาย และชมการสาธิตกิจกรรม ใช้เวลาในแต่ละกิจกรรมเกินกว่า 30 นาที จึงควรมีที่นั่งพักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว

2) ด้านเส้นทางการท่องเที่ยว พบว่า เส้นทางในการท่องเที่ยวบางช่วงประสบปัญหาทางด้านการจราจร เนื่องจากถนนไม่ค่อยเรียบ เป็นหลุม ยากต่อการสัญจร นอกจากนี้ยังขาดป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเพียงพอ และควรมีแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยว

3) ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งการเรียนรู้ “วิสาหกิจชุมชนอังกะลุง” พบว่า สถานที่รองรับนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ ขาดการสาธิตและบรรยายให้เห็นวิธีการทำอังกะลุง ระยะเวลาในการรับฟังการบรรยายน้อยเกินไป

4) ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งการเรียนรู้ “วิสาหกิจชุมชนสมุนไพรเนินหอม” พบว่า สถานที่ในการสาธิตวิธีการทำสมุนไพรค่อนข้างแคบ พื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ

5) ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งการเรียนรู้ “วิสาหกิจชุมชนตีมิด” พบว่า ยังขาดวิธีการกำหนดมาตรฐานทางด้านความปลอดภัยในการสาธิตการตีมิดแก่นักท่องเที่ยว สินค้าที่นำมาจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวยังมีจำนวนน้อยเกินไป

6) ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งการเรียนรู้ “วิสาหกิจชุมชนเพาะเห็ด” พบว่ายังขาดการบรรยายและให้ความรู้เรื่องการทำก้อนเชื้อเห็ด การเพาะเห็ดให้แก่นักท่องเที่ยว

กิจกรรมที่ 4 ทำการปรับปรุงการดำเนินงาน (Act)

ทำการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งนำเสนอแนวทางการปรับปรุง ผ่านการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) ผลการวิจัยได้ดังนี้



ภาพที่ 15 การประชุมกลุ่มย่อยเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนปรับปรุงบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อย

การประชุมกลุ่มย่อยมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 8 ท่าน ประกอบด้วยนายกเทศมนตรี ซึ่งเป็นผู้นำชุมชน สมาชิกสภาเทศบาล ผู้ใหญ่บ้าน สื่อท้องถิ่น และวิสาหกิจชุมชน ผู้เข้าร่วมประชุมมีอายุระหว่าง 35-70 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือนระหว่าง 5,000 – 40,000 บาท

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคจากกิจกรรมการท่องเที่ยวนำร่อง

ประเด็นที่ 1 ชุมชนเนินหอมมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

ดังนี้

1) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาหลักที่พบคือ ห้องน้ำไม่เพียงพอ จากการประชุมกลุ่มย่อยทางชุมชนเนินหอมจะทำการแก้ไขปัญหาด้วยการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวใช้ห้องน้ำของทางวัด หรือใช้ห้องน้ำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความพร้อมก่อนที่จะท่องเที่ยวในกลุ่มต่อไป สำหรับด้านที่นักท่องเที่ยวไม่เพียงพอต่อการรับนักท่องเที่ยว จากการประชุมกลุ่มย่อยทางชุมชนแก้ปัญหาด้วยการนำไม้ไผ่ที่มีอยู่ในชุมชน มาทำเป็นแคร่สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว และนอกจากนี้จะทำการประสานกับทางวัดและหน่วยงานราชการในการยืมเก้าอี้มาใช้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว

2) ด้านเส้นทางการท่องเที่ยว ปัญหาหลักที่พบ คือ ขาดป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจนและเพียงพอ และขาดแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว จากการประชุมกลุ่มย่อยทางชุมชนเนินหอมจะทำการประสานแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการ

3) ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งการเรียนรู้ ปัญหาหลักที่พบ คือ วิสาหกิจชุมชนยังขาดเทคนิคการบรรยายและขาดเทคนิคการสาธิตให้แก่นักท่องเที่ยว จากการประชุมกลุ่มย่อยทางวิสาหกิจชุมชนจะนำสื่อ เช่น โปสเตอร์ บอร์ด มาช่วยในการบรรยายและสาธิตให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ขาดการวางแผนด้านการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนตีมืด จากการประชุมกลุ่มย่อยทางวิสาหกิจชุมชนจะจัดพื้นที่สำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งชม แยกจากการสาธิตของชุมชนเพื่อป้องกันอันตราย

ประเด็นที่ 2 การต่อยอดชุมชนเนินหอมสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวในเชิงพาณิชย์ ได้ดังนี้

- 1) การติดต่อประสานงานในการรับนักท่องเที่ยว ทำการติดต่อผ่านผู้นำชุมชน
- 2) การท่องเที่ยวแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รับนักท่องเที่ยวทางแบบกลุ่มด้วยจักรยาน และรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาดูงาน ด้านวัฒนธรรมชุมชน
- 3) แหล่งเรียนรู้สำหรับการท่องเที่ยวประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสมุนไพรเนินหอม กลุ่มตีมืด กลุ่มเพาะเห็ดนางฟ้า และกลุ่มอังกะลุง

4) ค่าใช้จ่ายในการรับนักท่องเที่ยวแต่ละครั้ง คิดค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่ม ๆ ละ 600 บาท และคิดค่าใช้จ่ายสำหรับอาหารว่าง 50 บาทต่อคน เน้นการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มสูงสุด 30 คน

จากการประยุกต์การใช้วงจรเดมมิงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผนรับนักท่องเที่ยว การดำเนินงานรับนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร และการประเมินผลการรับนักท่องเที่ยว วิทยาลัยชุมชนเนินหอมได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นมาทำการวางแผนรับนักท่องเที่ยวครั้งต่อไป และจะทำการประเมินผลการรับนักท่องเที่ยวอีกครั้ง เพื่อสร้างเป็นมาตรฐานในการรับนักท่องเที่ยวของวิทยาลัยชุมชนเนินหอม

สรุปผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้วงจรเดมมิงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผนไปจนถึงขั้นตอนของการปรับปรุง พบว่า 1) การวางแผน (Plan) การจัดกิจกรรมจะจัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2565 ทำการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายของคณะผู้วิจัยและเครือข่ายของเทศบาลตำบลนาปรือ รับนักท่องเที่ยวอาสาสมัครจำนวน 30 คน ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป เส้นทางท่องเที่ยว ได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองไม้ปล้อง วัดเขาพระธรรมขันธุ์ อ่างเก็บน้ำวังบอน ปูนาฟาร์ม และวิทยาลัยชุมชน 4 แห่ง สำหรับวิทยาลัยชุมชนที่ไม่สามารถดำเนินการได้ จะทำการฟื้นฟูอาชีพช่างทอง การผลิตองุ่น และหาผู้สืบทอดการตีมีด สำหรับหน้าที่ความรับผิดชอบวิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งเตรียมความพร้อมรับนักท่องเที่ยว ด้านการจัดเส้นทางท่องเที่ยวมอบหมายผู้นำชุมชนดำเนินการ 2) ด้านการปฏิบัติงาน (Do) ในขั้นตอนของการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ดังนั้นชุมชนเนินหอมจึงได้มีการปรับแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ได้แก่ การปรับเส้นทางท่องเที่ยว โดยเปลี่ยนจากเส้นทางวัดเขาพระธรรมขันธุ์เป็นหน้าด่านอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 3) ด้านการติดตาม (Check) เพื่อทำการประเมินศักยภาพจากนักท่องเที่ยวเพื่อนำผลมาทำการพัฒนาและปรับปรุง พบว่า ศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านความ

เหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวที่อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ด้านความชัดเจนของป้ายบอกทาง ความสะอาดและความเพียงพอของห้องน้ำ ความเหมาะสมของสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรเนินหอมและวิสาหกิจชุมชนอังกะลุง นักท่องเที่ยวประเมินศักยภาพอยู่ในระดับมาก 4) ด้านการปรับปรุงการดำเนินงาน (Act) หลังจากได้ลงมือปฏิบัติและได้ทราบผลการประเมินศักยภาพของนักท่องเที่ยว ชุมชนเนินหอมได้นำผลมานำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่พบเพื่อเตรียมรองรับนักท่องเที่ยวในครั้งต่อไป ดังนี้ ชุมชนเนินหอมจะทำการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวใช้ห้องน้ำของทางวัดเนินหอม หรือใช้ห้องน้ำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความพร้อมก่อนที่จะท่องเที่ยวในกลุ่มต่อไป สำหรับที่นั้งที่ไม่เพียงพอจะใช้วัสดุในท้องถิ่นจัดทำที่นั่งพักให้กับนักท่องเที่ยวในชุมชน ด้านเส้นทางการท่องเที่ยวจะแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลเรื่องเส้นทางและจัดทำป้ายบอกเส้นทางตามแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน และด้านการท่องเที่ยวในแหล่งการเรียนรู้ จะใช้โปสเตอร์ และบอร์ดมาเป็นสื่อในการนำเสนอให้แก่นักท่องเที่ยว สำหรับด้านความปลอดภัยจะเน้นการจัดที่นั่งให้เป็นสัดส่วน แยกจากส่วนของการสาธิตของวิสาหกิจชุมชน

องค์ความรู้ใหม่และการนำไปใช้ประโยชน์

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการประยุกต์ใช้วงจรเดมมิงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านเนินหอม ซึ่งที่ผ่านมาทางชุมชนได้มีการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่ยังไม่มีการรับนักท่องเที่ยวจริง งานวิจัยนี้จึงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้กับชุมชน ด้วยการนำร่องรับนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร โดยให้ชุมชนได้มีการบริหารจัดการด้วยตนเอง เริ่มตั้งแต่การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) ด้วยการรับนักท่องเที่ยวอาสาสมัคร การติดตาม (Check) ด้วยผลการประเมินผลจากนักท่องเที่ยว และทำการปรับปรุงการดำเนินงาน (Act) การดำเนินงานตามขั้นตอนของวงจรเดมมิงสำหรับการวิจัยครั้งนี้ทำให้ชุมชนได้ทราบว่าแผนที่ทางชุมชนได้วางไว้ไม่เป็นไปตามแผนการดำเนินงาน ดังนั้นเมื่อถึงขั้นตอนการ

ปฏิบัติงานจึงได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หลังจากนั้นจึงได้นำปัญหาที่เกิดขึ้นมาทำการวิเคราะห์ และนำมาวางแผนในการปรับปรุงเพื่อรับนักท่องเที่ยวครั้งต่อไป ซึ่งทางชุมชนได้วางแผนจะทำการรับนักท่องเที่ยวตามขั้นตอนของวงจรเดมมิงอีกครั้ง จนสามารถจัดทำเป็นมาตรฐานในการรับนักท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อขยายผลเชิงพาณิชย์ สอดคล้องกับ Thailand Productivity Institute (2015) ที่กล่าวว่าการดำเนินงานตามวงจรเดมมิงเมื่อมีการหมุนครบรอบ จะเป็นแรงส่งสำหรับการดำเนินงานในรอบต่อไปและก่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นมาตรฐาน

การอภิปรายผล

การวิจัยการประยุกต์ใช้วงจรเดมมิงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน โดยเริ่มตั้งแต่ การวางแผน (Plan) ซึ่งได้กำหนดให้มีการท่องเที่ยว 3 เส้นทาง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำคลองไม้ปล่อง วัดเขาพระธรรมขันธุ์ อ่างเก็บน้ำวังบอน และท่องเที่ยวในวิสาหกิจชุมชน 4 แห่ง พร้อมทั้งได้มอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ประธานวิสาหกิจชุมชนเตรียมความพร้อมแหล่งท่องเที่ยวและมอบหมายผู้นำชุมชนประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อถึงขั้นตอนของการปฏิบัติงาน (Do) พบว่า การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ เช่น เส้นทางท่องเที่ยวที่กำหนดเป็นวัดเขาพระธรรมขันธุ์เปลี่ยนเป็นหน้าด่านอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทั้งนี้ทางชุมชนทำการปรับเปลี่ยนแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อทำการประเมินศักยภาพในขั้นตอนของ การติดตามผล (Check) พบว่า ศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด แต่ยังพบปัญหาจากการดำเนินงาน เช่น ความไม่ชัดเจนของป้ายบอกทาง ความไม่เพียงพอของห้องน้ำ ชุมชนเนินหอม จึงได้ทำการวางแผน การปรับปรุงการดำเนินงาน (Act) เพื่อรับนักท่องเที่ยวในครั้งต่อไป เช่น การประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวใช้ห้องน้ำของทางวัด หรือใช้ห้องน้ำของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความพร้อม จากการใช้วงจรเดมมิงในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ทำให้ชุมชนได้เห็นถึงปัญหาในการดำเนินงาน ตั้งแต่ขั้นตอนของการวางแผนที่นำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อการขยายผล

เชิงพาณิชย์ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า แม้ว่าจะมีการวางแผนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี แต่เมื่อลงมือปฏิบัติอาจจะไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ชุมชนจึงต้องปรับเปลี่ยนแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ สำหรับการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานทำให้ชุมชนได้ทราบถึงปัญหาและข้อบกพร่อง ทำให้ชุมชนได้นำผลที่ได้มาปรับปรุงการดำเนินงาน และเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนในการรับนักท่องเที่ยวครั้งต่อไป การนำวงจรเดมมิงมาใช้จึงเป็นประโยชน์ต่อชุมชนที่เริ่มดำเนินงานในด้านการท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก หากได้ใช้ PDCA ในการดำเนินงานจำนวนหลาย ๆ รอบ ชุมชนจะสามารถสร้างเป็นมาตรฐานในการรับนักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chotratanasak et al. (2019) ใช้วงจรคุณภาพ PDCA นำมาวางแผนการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมนักเรียนแลกเปลี่ยนและวัฒนธรรม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นสามารถเป็นโมเดลต้นแบบในการนำไปประยุกต์ใช้สำหรับกิจกรรมเตรียมความพร้อมได้ แต่อาจจะต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละองค์กร สอดคล้องกับ Thanapitak et al. (2021) ใช้กระบวนการบริหารจัดการตามแนวคิด PDCA เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการจัดการท่องเที่ยววันวัฒนธรรมฝ่ายมีชีวิตจากภูมิปัญญาชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวและกิจกรรมในการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) กำหนดแผนงาน (Plan) 2) การร่วมกันขับเคลื่อนการจัดการท่องเที่ยว (Do) 3) การประเมินผลการจัดการ (Check) และ 4) การปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังบกพร่อง (Action) ผ่านการดำเนินงานจริงเพื่อจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต เนื่องจากการประยุกต์ใช้วงจรเดมมิง จะสามารถทำให้ชุมชนเห็นถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริง นำปัญหาที่พบมาปรับปรุงและพัฒนาชุมชนของตนเองให้ยกระดับขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Namjan et al. (2016) นำกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA มาทำการวิเคราะห์ การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนปฏิบัติตามวงจรเดมมิงจะส่งผลให้การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมีระดับสูงขึ้น โดยเฉพาะด้านการปรับปรุงและพัฒนา หากมีการปรับปรุงและพัฒนาตามปัญหาหรือแนวทางที่พบจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผลสำเร็จของการบริหารงานส่งเสริมวิสาหกิจ

ชุมชนเพิ่มมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Awang et al. (2017) ที่ได้ศึกษาการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหรรเทา อำเภopakพะยูน จังหวัดพัทลุง โดยนำหลักการจัดการ PDCA เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน ซึ่งพบว่าวิสาหกิจชุมชนเมื่อได้ดำเนินงานตามหลักการ PDCA กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มองเห็นปัญหาและได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการนำไปใช้ประโยชน์

1) ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐที่ต้องการสนับสนุนการขยายผลเชิงพาณิชย์ ให้กับชุมชนนีนหอม ควรเพิ่มการอบรมให้ความรู้กับชุมชนนีนหอมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น เทคนิคการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม เทคนิคการต้อนรับนักท่องเที่ยว หลักการเป็นเจ้าบ้านที่ดี เทคนิคการนำเสนอเรื่องเล่า (Story telling) ของชุมชน เป็นต้น

2) ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนนีนหอม

2.1) ชุมชนนีนหอม ควรจัดให้มีการรับนักท่องเที่ยวจริง เพื่อทำการวิเคราะห์ศักยภาพในการรับนักท่องเที่ยวอีกครั้ง หลังจากมีการวางแผนทางในการปรับปรุง เพื่อจะได้จัดเป็นมาตรฐานการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

2.2) ชุมชนนีนหอม อาจมีแผนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนที่เชื่อมโยงกับธุรกิจที่พักและโรงแรมในท้องถิ่น เพื่อช่วยในการขยายผลเชิงพาณิชย์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบศักยภาพในการบริหารการท่องเที่ยวระหว่างการรับนักท่องเที่ยวนําร่องและการรับนักท่องเที่ยวจริง เพื่อจัดทำเป็นมาตรฐานในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชน

2) ทำการศึกษาความเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเนินหอม กับการท่องเที่ยวในแหล่งการท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดปราจีนบุรี

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยในครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนประเภททุนวิจัยทั่วไป จากคณะบริหารธุรกิจ และอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ รหัสโครงการ 6510-002/01 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่เปิดโอกาสให้ทำงานวิจัยเพื่อชุมชน และขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน และวิสาหกิจชุมชนบ้านเนินหอมทุกกลุ่มที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Awang, K., Buanak, M., Cheteh, S., Chatree, R., & Parinyasutinum, U. (2017). Operation of Social Enterprises in Hanthao Community, Pak Phayun District, Phatthalung Province. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 36(4), 15-25, (in Thai). <https://hujmsu.msu.ac.th/Eng/pdfsplite.php?p=MTU5OTAxNDA3OS5wZGZ8MjQtMzQ=>.
- Bordeerat, V. (2000). *PDCA Cycle of Success*. Bangkok: The Prachachon Co., Ltd., Thailand, 8-18, (in Thai).

- Chotratanasak, S., Watchanarat, K., Ptiwetwitoon, T., Piriaphakanant, P., Camaligon, A.M., & Sujarittham, T. (2019). Developing a Preparation Activity Model for Language and Culture Exchange Program Towards a PDCA Cycle for Promoting Thai Language and Cultural Learning: A Case Study of the Language and Culture Exchange Program in Indonesia. *Journal of Information*, 18(2), 117-131, (in Thai). <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/oarit/article/view/210482/155595>.
- Deming in Mycoted. (2004). *Plan Do Check Act (PDCA)*. <http://www.mycoted.com/creativity/techniques/pdca.php>.
- Department of tourism. (2014). *A Manual of Evaluating the Quality Performance of Cultural Attractions*. Bangkok: The war veterans organization of Thailand printing, Thailand, 5-7, (in Thai).
- Pongthong, K., & Chaiamporn, S. (2019). Cultural Management Model of Ban Mark Kham and Ban Mark Muang in Trirath Municipality in AEC Era. *Journal of Humanities & Social Sciences*, 17(1), 49-74, (in Thai). <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/article/view/196990>.
- Prachinburi Province. (2022). *Province Development Plan (2023-2027)*. Prachinburi Province, (in Thai)
- Leamvijarn, S. (2018). Systems, Mechanisms and Processes Evaluation : The Concept to Improve the Outcome of Curriculum Administration in Higher Educational Institutional in Thailand. *Graduate Studies Journal*, 15(68), 1-15, (in Thai). <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/71972>.

- Likert, R. (1961). *New Pattern of Management*. McGraw-Hill Book.
- Namjan, N., Kunurat, P., & Chaiphar, W. (2016). Quality Management Process Thai Affecting of Promoting Community Enterprise The Office of Agricultural Extension and Development in The Northeastern Thailand. *MBA KKU journal*, 9(1), 216-233, (in Thai). <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/mbakkujournal/article/view/62498>.
- Noenhom Subdistrict Administrative Organization. (n.d.). *Important Place*, (in Thai). <https://noenhom.go.th/public/list/data/index/menu/1173>.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2018). *National Strategy (2018-2037)*. https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20201012111719.pdf.
- Ontam, N. (2019). PDCA (Deming Cycle) Management Techniques. *Journal of Association of Professional Development of Educational Administration of Thailand*, 1(3), 39-46, (in Thai). <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JAPDEAT/article/view/250846>.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion Referenced Test Item Validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60. <https://psycnet.apa.org/record/1979-12368-001>.
- Swangkong, K. (2015). An Assessment of Potential's Tourist Attraction towards Tourist's Perspective: A Case Study of Waterfall's Tourist Area in Saraburi Province. *Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University*, 18, 10-25, (in Thai). <https://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS/article/view/7020>.

- Thailand Productivity Institute. (2015). *PDCA Cycle Heart of Continuous Improvement*, (in Thai). <https://www.ftpi.or.th/en/2015/2125>.
- Thaitambon.com. (n.d.). *Information of Noen Hom, Mueang Prachin Buri*, (in Thai). <https://deksakon.com/prachinburi/6487.html>.
- Thanpitak, W., Ritima, W., Chaiyanupong, N., & Kumanchan, S. (2021). *Management to Creative Tourism through an Innovative Living Dam, Kao Pu Sub District, Sri Bunpot District, Phatthalung Province. Journal of Southern Technology*, 14(2), 28-38, (in Thai). https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/242367.
- Tongsri, P., & Aman, R. (2021). *The Guideline of Process Development of Community-based Tourism in Pak Bara Bay Community in La-ngu Districts, Satun Province. Humanities & Social Sciences*, 38(1), 107-150, (in Thai). <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/view/240181>.
- Vanichbuncha, K. (2007). *Statistical Analysis: Statistics for Administration and Research*. Bangkok: Chulalongkorn University Press, Thailand, (in Thai).